

Νυφικό από πορφύρα

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ:
15.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Νυφικό από πορφύρα**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Σοφία Βόικου
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Βίκυ Αυδή
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Σπυριδούλα Βονίτση

© Σοφία Βόικου, 2021
© Φωτογραφιών εξωφύλλου-εσωτερικών: Abigail Miles/Arcangel, hiro.y/Shutterstock,
<https://meleniko.gr>
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Πρώτη έκδοση: Απρίλιος 2021, 15.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-3781-1
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-3782-8

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.	PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
<i>Από το 1979</i>	<i>Publishers since 1979</i>
Έδρα:	Head Office:
Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση	121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Βιβλιοπωλείο:	Bookstore:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα	13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550	Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΣΟΦΙΑ ΒΟΪΚΟΥ

Νυφικό από πορφύρα

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΒΟΪΚΟΥ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Το κόκκινο σημάδι, 2009

Το ταξίδι της φωτιάς, 2011

Πικρό γλυκό λεμόνι, 2012

Στη σκιά του Αυγερινού, 2013

Το μυστικό της καταιγίδας, 2014

Ψίθυροι του βαρδάρη, 2016

Η πόλη που δακρύζει, 2017

Το κορίτσι της ντροπής, 2019

Στην οικογένειά μου

Αντί εισαγωγής...

Το βιβλίο αυτό ξεκίνησε παράδοξα. Πράγμα όχι και τόσο ασυνήθιστο για μένα. Ποτέ δε μ' έχει επισκεφτεί η έμπνευση όταν την ψάχνω, έρχεται πάντα μόνο όταν το αποφασίσει η ίδια. Συνήθως τις πιο περιέργες στιγμές.

Αυτή τη φορά ξεκίνησε με μία λέξη. *Μελένικο*. Ένα όνομα άγνωστο, που αποτέλεσε το εισιτήριο για να ανακαλύψω τον τόπο και τους κατοίκους του.

Η συνέχεια λίγο πολύ είναι γνωστή: έρευνα, συζητήσεις, επισκέψεις στο Μελένικο, συγγραφή. Αυτή η τελευταία ωστόσο αποδείχτηκε ιδιαίτερα επίπονη διαδικασία. Πολλές φορές σταμάτησα και άλλες τόσες συνέχισα. Οι ήρωες ήθελα να διηγηθούν την ιστορία με τον δικό τους, και όχι τον δικό μου, τρόπο. Αναγκάστηκα ν' ακολουθήσω τα δικά τους μονοπάτια.

Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας είναι μυθιστόρημα. Θα ήθελα ωστόσο να θυμάστε πως τα ιστορικά γεγονότα, οι τόποι και πολλά από τα πρόσωπα και τα συναισθήματα των ηρώων είναι πραγματικά.

Σ' έναν τόπο που αγάπησα κι ας μην είναι δικός μου...
Στους ήρωες που λάτρεψα κι ας με παίδεψαν...
Στις μνήμες που δεν είναι δικές μας αλλά μπορούν να γίνουν...
Στις δυνάμεις που κρύβουμε μέσα μας...

Σοφία Βοίκου

Η ΕΙΚΟΝΑ

Θεσσαλονίκη, 1990

Τριάντα μερόνυχτα... ή μήπως σαράντα; Είχε χάσει την αίσθηση του χρόνου η Θεοφανώ, καθώς είχε μόνιμα τραβηγμένη τη μαύρη κουρτίνα στο παράθυρο της άμαξας που την έπαιρνε μακριά από τη Βασιλεύουσα. Είχαν περάσει έξω από τα τείχη, η αρμύρα της Θάλασσας του Μαρμαρά είχε εισχωρήσει στα ρουθούνια της, τα ακροδάχτυλά της είχαν μυρμηγκιάσει από τον ψυχρό αέρα καθώς διέσχισαν την επαρχία της Θράκης. Είχε γευτεί ταγκιασμένο χοιρινό όταν κατέλυναν στα χωριά όπου παραφύλαγαν οι εχθροί της αυτοκρατορίας, είχε ακούσει τα αισχρά γέλια μεθυσμένων ληστών που γλεντοκοπούσαν κρυμμένοι στο δάσος. Τα πόδια της είχαν μουνδιάσει από την ακινησία, τα μάτια της είχαν θολώσει και τα χείλη της είχαν ξεραθεί, όμως αρνούνταν σθεναρά να αφήσει τη μοναξιά και συνάμα ασφάλεια του κουβούκλιου πέρα από τις ελάχιστες φορές που η ανθρώπινη υπόστασή της το επέβαλλε.

Όμως εδώ και λίγη ώρα ο ήχος των τροχών πάνω στους λιθόστρωτους δρόμους δεν έφτανε στα αυτιά της, το σώμα της είχε

σταματήσει να λικνίζεται και οι βωμολοχίες των αμαξάδων και των φρουρών που της είχαν κρατήσει συντροφιά όλον αυτό τον καιρό είχαν σιγήσει. Αναρίγησε. Κάτι δεν πήγαινε καλά. Είχαν πέσει σε ενέδρα; Είχε σπάσει κάποιος άξονας; Είχε έρθει η στιγμή να ξαποστάσουν τα άλογα;

Άγγιξε το σκούρο ύφασμα που την εμπόδιζε να δει παραέξω. Αμφιταλαντεύτηκε. Η περιέργειά της νίκησε. Έκανε να το τραβήξει απαλά, ίσα να δει αν ήταν μέρα ή νύχτα, αν βρίσκονταν κοντά σε κατοικημένη περιοχή ή μέσα στο δάσος. Δεν πρόλαβε. Η πόρτα άνοιξε απότομα κι ένα χλωμό φως από έναν ήλιο που με κόπο προσπαθούσε να ξεμυτίσει πίσω από τα βουνά –ή μήπως ήταν βράχια;– την έκανε ασυναίσθητα να κλείσει τα μάτια της.

«Αυγούστα μου, φτάσαμε. Κατεβείτε!»

Ο τόνος του άντρα ήταν ειρωνικός. Της άνοιξε την πόρτα αλλά δεν έκανε τον κόπο να τη βοηθήσει να κατέβει. Τον άκουσε να χασκογελάει. Άραγε μπορούσαν να την προσφωνούν ακόμη έτσι; Εκείνη, η Θεοφανώ η Πορφυρογέννητη, που είχε γεννηθεί στο πορφυρό δωμάτιο, κόρη, σύζυγος και μητέρα μελλοντικού αυτοκράτορα, να δέχεται εντολές από κάποιον αγροίκο.

«Είμαι η Αυγούστα», είπε στον εαυτό της, αν και δεν το πίστευε πλέον. Κάθε μίλιον που ξεμάκραινε η άμαξα από την Πόλη απομάκρυνε και την ίδια από τον αυτοκρατορικό τίτλο.

Ακούμπησε πρώτα το δεξί της πόδι στο τραχύ έδαφος. Ύστερα το αριστερό. Ένωσε τα μέλη της να πονάνε καθώς το αίμα κυλούσε μετά από τόσες μέρες στο σώμα της. Προχώρησε λίγα βήματα μπροστά. Αργά αλλά σταθερά. Οι ξανθές της πλεξούδες ήταν καλά κρυμμένες κάτω από τη λευκή μαντίλα της. Μισόκλεισε τα μάτια, ακόμα και αυτό το ασθενικό φως την ενο-

χλούσε. Έμεινε εκεί, ασάλευτη, καθώς κανείς δεν έδειχνε να νοιάζεται για εκείνη. Γύριψε τον ήλιο. Να στρέψει το πρόσωπό της προς το μέρος του, να πάρει πίσω τη λάμψη που τόσο απάνθρωπα της είχαν κλέψει. Δε στάθηκε εύκολο. Ψηλά, άγρια βουνά με κορφές αιχμηρές σχημάτιζαν γιγάντιους όγκους, αφήνοντας ελάχιστα μικρά ανοίγματα. Δημιουργούσαν τριγύρω της μια φυσική φυλακή, κάνοντας αδύνατη την απόδραση από αυτό τον σκληρό τόπο. Από αμυντικό οχυρό, ο Λέων Γ' ο Ίσαυρος το είχε μετατρέψει σε μέρος εξορίας για τα πρόσωπα της Αυλής, τους ευγενείς και τους στρατηγούς που έπεφταν σε δυσμένεια.

«Ξέχνα τον ουρανό της Βασιλεύουσας. Δε θα τον αντικρίσεις ποτέ ξανά», της είπε υποτιμητικά ένας φρουρός. «Αν θέλεις να δεις τον ήλιο, τα σύννεφα, τ' αστέρια, πρέπει να τεντώσεις τον λαιμό σου, να σηκώσεις το κεφάλι σου ψηλά. Να βλέπει ο Θεός το πετσοκομμένο σου πρόσωπο και να μην ξεχνά τις πομπές σου. Προχώρα! Η άμαξα δεν πάει παρακάτω... Το ποτάμι έχει φουσκώσει... Περπάτα...»

Η Θεοφανώ δεν κουνήθηκε. Αγέρωχη, αριστοκρατική, με τα χρυσοκέντητα ποδήματα και τον ποδήρη χιτώνα της, προσπαθούσε να διακρίνει τις αρχοντικές κατοικίες κάτω από τις βαριές σκιές των βράχων. Από την πλευρά που στεκόταν, μόνο το ποτάμι ξεχώριζε, επικίνδυνο από τις πρόσφατες βροχές.

Ποιος τάφος είναι καλύτερος; Το Μελένικο ή το μοναστήρι; σκέφτηκε καθώς ατένιζε την ενταφιασμένη πόλη στην οποία θα περνούσε την υπόλοιπη ζωή της.

Και μόλις εκείνη τη στιγμή, μετά το πολυήμερο, κουραστικό ταξίδι, συνειδητοποίησε πως ο Θεός και οι άγιοί Του την είχαν αφήσει απροστάτευτη μπροστά στην αδικία που είχε διαπράξει σε βάρος της ο ίδιος ο αυτοκράτορας, ο νόμιμος σύζυγός της.

Ένωσε τον θυμό να θεριεύει μέσα της και να ξεσκίζει το στήθος της. Κάρφωσε το βλέμμα της στο ποτάμι που παράσερνε πέτρες και χώμα στο πέρασμά του. Η φωνή που βγήκε από μέσα της ήταν σταθερή. Παγωμένη.

«Κόκκινο σαν το αίμα το ποτάμι όπου θα πνιγούν τα όνειρά σου...»

Ξύπνησε με κοιμένη την ανάσα. Ένα κύμα πανικού την κυρίεψε καθώς προσπάθησε να κουνήσει τα πόδια της, όμως το σώμα της δεν ακολουθούσε τις νυσταγμένες ακόμη εντολές του μυαλού της. Μέσα στην ησυχία της νύχτας, άκουγε την καρδιά της να χτυπάει δυνατά. Κρύος ιδρώτας είχε μουσκέψει το λεπτό μπλουζάκι με το οποίο κοιμόταν. Χρειάστηκε να περάσει αρκετή ώρα ακίνητη στο κρεβάτι, με την καρδιά της να καλπάζει αφηνιασμένη, προσπαθώντας να ανακτήσει τη χαμένη της ηρεμία με μικρές ρυθμικές αναπνοές, για να συνειδητοποιήσει τελικά πως όλο αυτό ήταν ένα όνειρο. Καθώς τα μάτια της άρχισαν να συνηθίζουν το βαθύ σκοτάδι που επικρατούσε στο δωμάτιο και μπορούσε πλέον να διακρίνει τις γνώριμες σιλουέτες των επίπλων, η Βασιλική προσπάθησε να σηκωθεί και να καθίσει στο κρεβάτι.

«Όνειρο ήταν... ένα απλό όνειρο...»

Όμως κάτι τής έλεγε πως αυτό δεν ίσχυε. Τα απλά όνειρα, ακόμα κι αν είναι εφιάλτες, έρχονται και φεύγουν, σπάνια τα θυμάται κανείς όταν ξυπνάει. Κι αν παρ' ελπίδα τα ξαναφέρει ο νους του μια δυο μέρες αργότερα, δεν είναι παρά μακρινή ανάμνηση. Κοντά δυο μήνες τώρα, από την πρώτη στιγμή που ανέλαβε εκείνη τη δουλειά, έβλεπε κάθε βράδυ το ίδιο όνειρο.

Τίποτα δεν άλλαξε. Τα ίδια ακριβώς πρόσωπα, η όμορφη αυτοκράτειρα, ο αμαξιάς, οι φρουροί, τα απότομα βράχια, οι ίδιες κινήσεις. Έβλεπε τη γυναίκα με την ευγενική καταγωγή να ξεπροβάλλει από την άμαξα, στην αρχή με ένα βλέμμα αδιάφορο, σαν όλα αυτά που συνέβαιναν να μην την αφορούσαν. Μόλις αντίκριζε εκείνο τον τόπο, το πρόσωπό της σκλήραινε, τρόμος σκίαζε τα μάτια της κι ύστερα η Βασιλική άκουγε, ναι, ήταν σίγουρη πως άκουγε ολοκάθαρα, τη γυναικεία φωνή:

Κόκκινο σαν το αίμα το ποτάμι όπου θα πνιγούν τα όνειρά σου...

Φωνή σταθερή, παγωμένη, εκδικητική. Ήταν τόσο διαπεραστική, που τρυπούσε τα αυτιά της. Η Βασιλική θα ορκιζόταν πως η γυναίκα του ονείρου βρισκόταν κρυμμένη κάπου εκεί δίπλα της και γελούσε σαρδόνια με τον τρόπο που της προκαλούσε. Θα έπρεπε να το έχει συνηθίσει πια το όνειρο, τόσο μονότονα προβλέψιμο πλέον, και όμως, κάθε βράδυ επαναλαμβάνόταν, με τα ίδια αποτελέσματα. Κάνα δυο νύχτες είχε παρακαλέσει τον Κωστή να μείνει μαζί της, ελπίζοντας πως η παρουσία του θα έδιωχνε τον εφιάλτη μακριά, όμως όχι απλώς εμφανίστηκε ξανά, αλλά η αίσθηση τρόμου που έφερε μαζί του ήταν ακόμα πιο έντονη. Σαν να την κατηγορούσε για την προδοσία της η άγνωστη γυναίκα – ή μήπως δεν ήταν άγνωστη μετά από τόσες μέρες;

Κόκκινο σαν το αίμα το ποτάμι όπου θα πνιγούν τα όνειρά σου...

Η Βασιλική γύρεψε το ηλεκτρονικό ρολόι πάνω στο κομοδίνο της να δει τι ώρα είχε πάει, αν και κατά βάθος τη γνώριζε την απάντηση. Τέσσερις, αχάραγα. Ο ύπνος της είχε τελειώσει για σήμερα. Ήξερε πλέον καλά πως, όσο και αν προσπαθούσε, δε θα μπορούσε να κοιμηθεί. Από το να στριφογυρίζει στο

κρεβάτι περιμένοντας έναν προσκεκλημένο που δε θα της έκανε την τιμή να την επισκεφτεί μέχρι το επόμενο βράδυ, προτίμησε να σηκωθεί. Αν και το αίσθημα της ασφυξίας παρέμενε έντονο, ωστόσο το μεγάλο κύμα πανικού την είχε εγκαταλείψει.

Χρειαζόταν επειγόντως κάτι ζεστό για να ηρεμήσει. Η μητέρα της είχε πάντα γεμάτα τα ντουλάπια της κουζίνας της με βαλεριάνα, πασιφλόρα, λουίζα, βαλσαμόχορτο και μελισσόχορτο σε διάφορους συνδυασμούς, όλα στην κατάλληλη αναλογία για να κατευνάζουν ένα τλαιπωρημένο μυαλό και μια ανταριασμένη ψυχή. Η Βασιλική όμως δεν ήταν η μητέρα της, όσο κι αν κάποιες στιγμές θα το επιθυμούσε. Δυο γεμάτες κουταλιές στιγμιαίου καφέ, βραστό νερό, η πορσελάνινη κούπα δώρο ενός τύπου που κάποτε τη φλέρταρε, έτοιμο το μαύρο ζουμί με το οποίο υποδεχόταν την καινούργια της μέρα. Ρούφηξε μια γερή γουλιά, κήκε η γλώσσα της, κι έσυρε τα βήματά της προς την άλλη άκρη του διαδρόμου, μακριά από την κρεβατοκάμαρα, στο μεγάλο δωμάτιο όπου στέγαζε το εργαστήρι της.

Άνοιξε την πόρτα και η γνώριμη μυρωδιά του τερεβινθέλαιου έτσουξε τα ρουθούνια της. Απέφυγε να ανάψει το φως, έτσι κι αλλιώς δε θα ξεκινούσε δουλειά αμέσως. Άναψε δυο κεριά στερεωμένα στο περβάζι του παραθύρου, παρακάμπτοντας το γεγονός πως η ίδια απαγόρευε αυστηρά τη χρήση φωτιάς σε αυτόν τον χώρο. Πινέλα από αλογότριχες, νέφτι, κόλλες, μπογιές, λάδια και διαλυτικά, όλα ήταν ιδιαίτερα εύφλεκτα υλικά και εύκολα θα μπορούσε να λαμπαδιάσει το σπίτι της.

Πλησίασε την εικόνα της οποίας τη συντήρηση είχε αναλάβει πρόσφατα. Απέφυγε να κοιτάξει το πρόσωπο. Το βλέμμα της χάιδεψε τον πορφυρό ποδήρη χιτώνα με τα λεπτοδουλεμένα σχέδια. Τα γεμάτα πολύτιμους λίθους επιμανίκια κάλυπταν

τα γυναικεία χέρια, ενώ μια χρυσή πόρπη συγκρατούσε το ύφασμα. Ίσα που διακρίνονταν τα μακρομύτικα τσαγγιά, τα αργοντικά γυναικεία ποδήματα, σε χρώμα βαθύ κυανό.

Ο Βυζαντινός εικονογράφος πρέπει να είχε εργαστεί ώρες ατέλειωτες, μέρες, μήνες πάνω από το μαλακό ξύλο φλαμουριάς για να παραδώσει αυτό το αποτέλεσμα στον άνθρωπο που του είχε παραγγείλει την εικόνα. Δε θυμόταν να είχε δει κάτι παρόμοιο η Βασιλική άλλη φορά. Τόση λεπτοδουλειά πάνω σε ένα ξύλο που δεν είχε μεγάλες αντοχές στον χρόνο. Προσπάθησε να σχηματίσει την εικόνα του άγνωστου καλλιτέχνη του οποίου τα μυστικά προσπαθούσε να ανακαλύψει και να ανασυνθέσει χρησιμοποιώντας τα ίδια ακριβώς υλικά μ' εκείνον: αυγοτέμπερα από κρόκους αυγών και ξίδι, λινό τουλπάνι και στουμπισμένη κουνελόκολλα, ψημένη όμπρα, μπλε του κοβαλτίου και κιννάβαρι. Όσο χάζευε τα ζωνερά χρώματα που αναδύονταν στην επιφάνεια κάτω από το πολύχρονο στρώμα της κάπνας και της σκόνης, φαντάστηκε τον αγιογράφο να νηστεύει σαράντα μερόνυχτα πριν σκαλίσει το ξύλο, να προσεύχεται πριν πιάσει το πινέλο του, να κάνει βαθιές μετάνοιες όταν παραστρατούσε από την τεχνική της επίσημης βυζαντινής εικονογραφίας.

Ήπια μια γερή γουλιά από τον καφέ της. Μια δεύτερη και μια τρίτη. Από τη χαραμάδα του παραθύρου γλίστρησε μια ελαφριά ριπή ανέμου, οι φλόγες των κεριών τρεμόπαιξαν, φώτισαν το ασυντήρητο ακόμη πρόσωπο της εικόνας. Ένα βαρύτιμο στέμμα, ένα λευκό μαντίλι, που κάλυπτε τη γυναικεία κόμη, έπεφτε χαλαρά πάνω από το μαφόριο*. Μόνο το φωτιστέφανο

* Λεπτό πέπλο που φορούσαν οι γυναίκες κατά τη βυζαντινή περίοδο, το οποίο κάλυπτε τους ώμους.

κρατούσε την αλλοτινή του λάμψη, δηλώνοντας πως επρόκειτο για την απεικόνιση κάποιας αγίας. Θα μπορούσε να είναι η αγία Θεοδώρα, η αγία Θεοφανώ ή η αγία Ελένη, μία από τις αυτοκράτειρες που ανακηρύχθηκαν κάποια στιγμή αγίες. Γιατί όμως δεν υπήρχε το όνομά της ή κάποιο από τα αναγνωρίσιμα σημάδια; Ο σταυρός ή η μονή της κτητόρισσας;

Κόκκινο σαν το αίμα το ποτάμι όπου θα πνιγούν τα όνειρά σου...

Πάλι η ίδια παγερή φωνή... Όμως αυτή τη φορά δεν την έπιασε στον ύπνο. Η Βασιλική δε φοβήθηκε. Μια γερή γουλιά καφέ κι ακούμπησε το φλιτζάνι δίπλα στα κεριά. Δυο μεγάλα μάτια την κοιτούσαν επίμονα. Τα πρεπενδούλια* δήλωναν πως η εικονιζόμενη, παρό την αγία της υπόσταση, δεν είχε χάσει τις ανθρώπινες αδυναμίες της: την αγάπη για τα φανταχτερά στολίδια. Η Βασιλική άπλωσε το χέρι της και χάιδεψε την εικόνα. Αισθάνθηκε την απαλή σάρκα του προσώπου, τα σκουλαρίκια να κουδουνίζουν στο ελαφρύ άγγιγμά της. Τα δάχτυλά της ακολούθησαν, όπως κάθε βράδυ μετά το βίαιο ξύπνημά της, την ίδια διαδρομή πάνω στο ξύλο: από το μέτωπο στα μάγουλα και, τέλος, στο σφιγμένο στόμα. Κι ύστερα, εντελώς ξαφνικά, τόλμησε την κίνηση που τόσο καιρό αποστρεφόταν. Έχωσε τον δείκτη του δεξιού της χεριού στο έντονο βαθούλωμα όπου έπρεπε να βρίσκεται η μύτη. Το δάχτυλό της δε συνάντησε ίχνη από σαράκι. Σκόνταψε πάνω σε ένα ανεπαίσθητο εμπόδιο, ένα μικρό αιχμηρό αντικείμενο, μια μικρή γρατζουνιά, μια σταγόνα αίμα. Γεμάτη απορία, η Βασιλική ρούφηξε λαίμαργα τη σταγό-

* Κοσμήματα που μοιάζουν με τα σημερινά σκουλαρίκια και που κρέμονταν από τα διαδήματα τα οποία φορούσαν οι αυτοκράτορες.

να από το πληγωμένο της δάχτυλο κι επανέλαβε την κίνηση προσεκτικότερα αυτή τη φορά. Τρία γαντζάκια σχημάτιζαν ένα νοητό τρίγωνο στη θέση όπου έπρεπε να βρίσκεται η μύτη, λειτουργώντας ως στηρίγματα. Συνήθιζαν οι Βυζαντινοί εικονογράφοι να κατασκευάζουν παρόμοια στηρίγματα για να αγκιστρώσουν στο ξύλο ένα ανάγλυφο φωτοστέφανο ή ένα διακοσμητικό στοιχείο. Όμως εδώ ήταν φανερό πως τα γαντζάκια κάποτε συγκρατούσαν μια μύτη, πιθανότατα σμιλεμένη σε ασήμι ή χρυσό. Η Βασιλική ήταν πλέον σίγουρη πως ο αγιογράφος δεν είχε φιλοτεχνήσει την εικόνα ακολουθώντας την αυστηρή τεχνοτροπία κάποιας σχολής αλλά είχε χρησιμοποιήσει πραγματικό μοντέλο. Μια γυναίκα που είχε υποστεί δημόσια διαπόμπευση, που την είχαν λερώσει με σβουνιές περιφέροντάς τη στους δρόμους της αυτοκρατορίας. Μια γυναίκα που είχε τιμωρηθεί με την ποινή της ρινοκοπίας, τον ακρωτηριασμό δηλαδή της μύτης της, σιμάδι εφ' όρου ζωής, για το κρέμα που είχε διαπράξει. Μια μοιχαλίδα, καθώς η παραμόρφωση ήταν συνήθης πρακτική ενάντια σε όσους εγκληματούσαν κατά των ηθών.

«Η ρινότμητη...» ξέφυγαν τα λόγια από το στόμα της Βασιλικής. Τράβηξε απότομα το χέρι της από την οπή, ένωσε ένα έντονο κάψιμο, βάφτηκαν τα μάγουλά της κόκκινα από την τροπή. Ναι, ντράπηκε για την αδιακρισία της να χώσει τόσο απροκάλυπτα το δάχτυλό της μέσα στην πληγή της ξένης.

«Ποια είσαι;» τη ρώτησε με φωνή ψιθυριστή, ένας κόμπος στη βάση του λαιμού της.

Απάντηση δεν πήρε. Μόλις άρχιζε να ξημερώνει. Είχε έρθει η ώρα να πιάσει ξανά τα σύνεργά της.

Ο ΔΟΚΙΜΟΣ

*Οθωμανική Αυτοκρατορία, βόρεια σύνορα,
καζάς Μελνίκου, Δεκέμβριος 1906*

Το άλογο κάλπαζε πάνω στο χιόνι, που μέρες τώρα δεν έλεγε να λιώσει, σημάδι πως θα τους επισκεπτόταν σύντομα κι άλλος χιονιάς. Τα περάσματα ήταν στενά, οι πέτρες γλιστρούσαν, το χώμα βούλιαζε, εύκολα μπορούσε να σκοντάψει κανείς σε κάποια ρίζα που δε φαινόταν.

Ο αναβάτης είχε γείρει πάνω στη ράχη του ζώου, κρατούσε σταθερά τα χαλινάρια και ψιθύριζε στο αυτί του. Κι εκείνο, σαν να καταλάβαινε ή σαν να ήξερε όλες τις πιθανές διαδρομές, σαν να μάντευε τους κινδύνους που παραμόνευαν, λοξοδρομούσε για να μη βρεθεί σε κάποιο χαντάκι, υπερπηδούσε τα φυσικά εμπόδια, έτρεχε στις ισιάδες και τριπόδιζε στα γεμάτα μυτερές πέτρες μονοπάτια. Το κάτασπρο άτι κι ο μαυροντυμένος αναβάτης δημιουργούσαν αναμφίβολα ένα αχώριστο δίδυμο.

Το άλογο σταμάτησε απότομα, σηκώθηκε στα πίσω του πόδια, ρουθύνισε ανήσυχο.

«Σσσς... Αλέξιε... ηρέμησε... δεν είναι τίποτα... στη μονή... Σσς...»

Αγκάλιασε τον λαιμό του αλόγου, τσίγκλησε με το σπιρούνι την κοιλιά του κι εκείνο πήρε θάρρος, ξέχασε πως είχε οσμιστεί κίνδυνο κι άρχισε πάλι να καλπάζει.

Μισή ώρα αργότερα το παράξενο ζευγάρι βρέθηκε στο μοναστήρι. Ο αναβάτης ξεκαβάλικεψε με μια σχεδόν χορευτική κίνηση το ζώο, άρπαξε αποφασιστικά το σκουριασμένο ρόπτρο και χτύπησε ρυθμικά την ξύλινη πόρτα. Μέτρησε μέχρι το δέκα και ξαναχτύπησε με τον ίδιο τρόπο. Μετά το τρίτο χτύπημα, η αδημονία στις κινήσεις του ήταν πλέον φανερή. Μισούσε την αναμονή, το ζώο του διψούσε.

Όπως και την προηγούμενη εβδομάδα, δεν ακούστηκαν τα πάνινα ποδήματα του γέρου Αρσένιου να έρχονται στην πύλη. Το χαρακτηριστικό σούριμο πάνω στις πλάκες της αυλής είχε πια αντικατασταθεί από τον φασαριόζικο ήχο των ξυλοπάπουτσων.

Τα βήματα ήταν σβέλτα μα αβέβαια. Τα δάχτυλα που επιχειρούσαν να βγάλουν το μάνταλο δεν ήταν σίγουρα, ζορίζονταν, δεν είχαν μάθει ακόμη τα μυστικά του. Η πόρτα έτριξε, το άλογο γλιμίντρισε ανυπόμονα, το τραχύ ύφασμα του μαύρου ράσου μπλέχτηκε στα ξυλοπάπουτσα του δόκιμου μοναχού, που κόντεψε να πέσει.

Το αυθόρμητο γέλιο του αναβάτη ήχησε σχεδόν ανάρμωστα μέσα στην ησυχία που βασιλεύε στη μονή.

«Λάζαρε, είσαι πραγματικά αδέξιος!»

Τα μάγουλα του δόκιμου βάφτηκαν κόκκινα από την ντροπή. Αμίλητος, έπιασε τα γκέμια κι οδήγησε το άλογο στη βρύση για να ξεδιψάσει.

Ο αναβάτης, σίγουρος για την υποτακτικότητα του δόκιμου και την αγάπη που έτρεφε προς το ζωντανό, ειδάλλως εκείνο ποτέ δε θα τον εμπιστευόταν, θα μούγκριζε και θα κλοτσούσε, κατευθύνθηκε προς το καθολικό. Μπροστά στην πόρτα τίναξε από τα πόδια του το χιόνι, και πριν δρασκελίσει την είσοδο και χαθεί στο εσωτερικό του ναού, έβγαλε την κουκούλα του μανδύα του.

Ένας ξανθός χείμαρρος ξεχύθηκε κάτω από το σκούρο ύφασμα.

Ο Λάζαρος ένιωσε ένα ηδονικό μυρμιγκιασμα, έναν ευχάριστο πόνο στα λαγόνια του. Αισθάνθηκε την κάψα να απλώνεται σε όλο του το κορμί και να κοκκινίζει το πρόσωπό του. Από την ταραχή, αδυνατούσε να βρει το κομποσκοίνι μέσα στο φαρδύ του αντερί*.

«Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με!» άρχισε να μουρμουρίζει την ευχή, προσπαθώντας να μην αφήσει τη σκέψη του να ξεστρατίσει από τα ιερά λόγια. Ήθελε να αποφύγει τους άσχημους λογισμούς που φύτευε στο μυαλό του ο «εξαποδώ».

«Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με, τον αμαρτωλό», όμως η πίστη του πρέπει να ήταν αδύναμη, γιατί σκεφτόταν ακόμη την ξανθιά γυναικεία κόμη, ενώ το χειμωνιάτικο ψύχος δεν έλεγε να σβήσει την αναστάτωση του. Μπέρδεψε τα λόγια του, ζαλιζόταν. Κι ήξερε καλά πως τούτη η ζάλη δεν ήταν από την ολιγοφαγία της νηστείας του Σαρανταήμερου. Καθώς όλοι πρόσμεναν τα Χριστούγεννα, το γεύμα τους αποτελούνταν από νε-

* Το ένδυμα του δόκιμου μοναχού.

ρόβραστα λαχανικά, κριθαρένιο ψωμί κι ένα ποτήρι κόκκινο μελενικιώτικο κρασί.

«Παναγιά μου...» μουρμούρισε, αλλά δεν απόσωσε τα λόγια του. Φοβήθηκε πως είχε ήδη φυτρώσει ο σπόρος του κακού λογισμού μέσα του. Έπρεπε να πάει στον ηγούμενο πριν από την αγρυπνία, για να εξομολογηθεί το κρέμα του. Υποσχέθηκε στον εαυτό του πως σήμερα δε θα το αμελούσε, όπως τις άλλες φορές που είχε βρεθεί μπροστά στην κόρη του Λασκάρεως. Όμως κατά βάθος ήξερε πως πάλι θα έβρισκε μια δικαιολογία και θα απέφευγε την εξομολόγηση και το ενδεχόμενο επιτίμιο του ηγουμένου.

Ο Λάζαρος είχε έρθει στη Μονή Ροζινού πριν από λίγους μόνο μήνες. Δεν είχε ακόμη ενδυθεί το μοναχικό σχήμα, κι ως ήταν η ζωή του μοναχού η μόνη που γνώριζε. Ήταν αρχές φθινοπώρου όταν ο αγαπημένος του γέροντας, ο ηγούμενος στη Μονή Ιβήρων του Αγίου Όρους, τον είχε προστάξει να κάτσει δίπλα του και να τον ακούσει.

«Λάζαρε, δεν είσαι πια παιδί. Έχεις μεγαλώσει, δεν μπορείς να μένεις άλλο στη μονή...»

Εκείνος άνοιξε διάπλατα τα μάτια του, τα χέρια του άρχισαν να τρέμουν ελαφρά, όπως συνέβαινε πάντα όταν φοβόταν πως είχε υποπέσει σε κάποιο σφάλμα.

«Γιατί; Τι έκανα, γέροντά μου;»

Ο ηλικιωμένος μοναχός χαμογέλασε, πράγμα ασυνήθιστο για κείνον που, παρά τα γαλήνια μάτια του, σπάνια χαμογελούσε και ακόμα πιο σπάνια γελούσε. Δε βιάστηκε να δώσει την απάντηση που γύρευε ο Λάζαρος. Τον άφησε λίγη ώρα ακόμη σαστισμένο κι ύστερα σηκώθηκε με κόπο. Ο δόκιμος παρατήρησε πως ο ηλικιωμένος άντρας μόρφασε κι έπιασε τη μέση του την ώρα

που προσπαθούσε να ανοίξει ένα ξεχαρβαλωμένο ντουλάπι. Πίσω από χοντρά βιβλία και μεταλλικά τάσια, ο ηγούμενος βρήκε αυτό που γύρευε. Στάθηκε όρθιος αντίκρου στον Λάζαρο, που τον παρακολουθούσε έκπληκτος. Έφερε μπροστά στο πρόσωπο του νεαρού έναν παλιοκαιρισμένο καθρέφτη, γεμάτο στίγματα από την υγρασία, και με τα τρεμάμενα χέρια του τον κράτησε όσο πιο σταθερά μπορούσε.

«Πες μου τι βλέπεις...»

Σάστισε ο Λάζαρος μπροστά στη μορφή του άγνωστου άντρα. Τα μακριά, πυκνά μαύρα μαλλιά του ήταν δεμένα σε μια αλογοουρά και κρύβονταν κάτω από τον μοναχικό σκούφο. Ένα άγριο μαύρο χνούδι κι ένα αραιό γένι κάλυπταν το μισό πρόσωπο. Το μελαψό δέρμα ήταν σημαδεμένο από κάποια δερματική αρρώστια που είχε περάσει στο παρελθόν, και στο μέτωπο υπήρχαν κόκκινα σπυριά. Ο Λάζαρος περιεργάστηκε με περιέργεια την αντρική μορφή. Ήταν πολύ διαφορετική από εκείνη των περισσότερων μοναχών, που ήταν γέροντες με λευκά μαλλιά, ή από εκείνη των εφήμερων επισκεπτών και των κοντοκουρεμένων προσκνητών. Σάστισε, δεν ήξερε τον κόσμο καλά, ή μάλλον δεν τον ήξερε καθόλου. Μόνο τον κόσμο του μοναστηριού γνώριζε, αυτόν θυμόταν από την εποχή που είχε μνημες. Οι μοναχοί τον είχαν φροντίσει, τα λιγοστά του γραμμата τα είχε μάθει από τους δασκάλους της Αθωνιάδας. Με κόπο περισσό, είναι η αλήθεια, γιατί τα μαύρα σύμβολα ζόριζαν το μυαλό του. Έψελνε όμως αγγελικά, όπως έλεγαν οι πρεσβύτεροι, και το χέρι του ήξερε να πιάνει το πινέλο, να ανακατεύει τα χρώματα και να αντιγράφει τις παλιές εικόνες. Δε γνώριζε άλλον κόσμο ο Λάζαρος και ούτε ήθελε να μάθει. Μάνα του η Παναγιά, όπως έλεγε. Εκείνη τον είχε νανουρίσει.

Οι μοναχοί δεν του έκρυψαν πως τον είχαν βρει ανήμερα του Λαζάρου, μετά τον όρθρο, πριν από δεκάξι χρόνια, κοντά στο αρχονταρίκι. Μωρό φασκιωμένο, χωρίς κάποιο αναγνωριστικό σημάδι επάνω του, έναν σταυρό ή ένα μήνυμα που να δηλώνει την καταγωγή του, λεχούδι, με τα χνάρια του μητρικού γάλακτος ακόμη στο στόμα του, τον βρήκε ο αρσανάρης* σε ένα αυτοσχέδιο καλάθι. Παραξενεύτηκαν οι μοναχοί, σταυροκοπήθηκαν, έκαναν παράκληση στην Παναγία, ζήτησαν τη φώτισή Της τι έπρεπε να πράξουν. Η λογική και οι κανόνες της αγιορείτικης πολιτείας πρόσταζαν πως όφειλαν να επιστρέψουν το νεογέννητο στον κόσμο των ανθρώπων, εκεί όπου κανονικά ανήκε. Θα το ανέτρεφε κάποιο σπλαχνικό άκληρο ζευγάρι ή θα μεγάλωνε σε ένα από τα ιδρύματα της Σαλονίκης, όπως τόσα και τόσα ορφανά. Στο πρόσωπο του μικρού όμως οι μοναχοί είδαν το θέλημα της Παναγίας. Ήταν αγόρι και μπορούσαν να το κρατήσουν. Μήπως ο Μωσής δε βρέθηκε νεογέννητο σε ένα παρόμοιο καλάθι; Θεώρησαν σηματοδιακό πως είχε ξημερώσει του Λαζάρου, η μέρα που ο Ιησούς είχε επιβληθεί στον θάνατο, κι έτσι έδωσαν στον μικρό το όνομα Λάζαρος. Τον κράτησαν, τον ανάστησαν με γάλα κατσικίσιο και ήταν η Παναγία –γι' αυτό μπορούσαν να είναι σίγουροι– που του χάρισε κράση γερή, αφού σχεδόν ποτέ δεν αρρώστησε. Τον πρώτο καιρό οι καλόγεροι ψιθύριζαν στην τράπεζα και στα διακονήματά τους πως σίγουρα επρόκειτο για θαύμα. Ένα μωρό να ζήσει, ποιος ξέρει πόσες ώρες χωρίς ανθρώπινη παρουσία, χωρίς να του χιμήξουνε οι αλεπούδες,

* Ο μοναχός που είναι υπεύθυνος για τον αρσανά της μονής, το μικρό λιμάνι όπου προφυλάσσονται οι βάρκες που προορίζονται για ψάρεμα.

χωρίς να κλάψει δυνατά – σίγουρα είχε κάποια θεία προστασία.

Μεγαλώνοντας, ο Λάζαρος έγινε ένα με το μοναστήρι, σαν να υπήρχε πάντα εκεί. Υπέμενε αγόγγυστα τις πιο αυστηρές νηστείες, εξομολογούνταν πάντα τις πιο μύχιες σκέψεις του, βοηθούσε σε όλα τα διακονήματα. Ήξερε να χτυπάει το σήμαντρο, φύτευε τα λαχανικά, τα πότιζε και τους μιλούσε, ετοίμαζε τα πρόσφορα, έραβε τα ζωστικά. Τα πρώτα γράμματα του τα 'μαθε ένας γέρος μοναχός που έλεγαν πως κάποτε ήταν δάσκαλος στην Αθήνα. Μα ο Λάζαρος δεν έδειχνε ενδιαφέρον. Έβρισκε αφορμές να φεύγει, να πάει να φέρει ξύλα γιατί το βράδυ το κρύο θα ήταν βαρύ, να καθαρίσει τις πατάτες γιατί ο μάγειρας δεν έβλεπε καλά.

Αποφάσισε λοιπόν ο ηγούμενος να τον στείλει στην Αθωνιάδα. «Πρέπει να μάθεις να διαβάζεις το ψαλτήρι», του είπε. Κι εκείνος έμαθε να το διαβάζει με κόπο περισσό. Λίγο καιρό αργότερα ο δάσκαλος μήνυσε στον ηγούμενο πως άδικα έστελναν τον Λάζαρο σχολείο, ποτέ δε θα γινόταν γραμματιζούμενος. Άλλα σχέδια είχε για εκείνον ο Θεός. Σαν άκουσε αυτή την κουβέντα ο γέροντας, αναγνώρισε το δίκιο στα λόγια του άλλου. Η Παναγία είχε προικίσει το αγόρι με άλλα χαρίσματα, αγνή ψυχή, φωνή αγγελική και δεξιοτεχνία στο πινέλο.

«Ποιος είναι αυτός;» ρώτησε ο Λάζαρος με τη γεμάτη γρέζι φωνή του, σημάδι πως άφηνε πίσω του την παιδική του ηλικία για να γίνει σύντομα άντρας.

Το αγαπούσε πολύ αυτό το παιδί ο γέροντας, περισσότερο κι από το αν αποκτούσε δικούς τους γιους και θυγατέρες. Ο πόνος του ήταν μεγάλος κι ένιωθε ένα σφίξιμο στο στήθος για τον επικείμενο αποχωρισμό, όμως ήξερε πως αυτή του η απόφαση

ήταν σωστή. Έπρεπε ο Λάζαρος να φύγει από κοντά του, να γνωρίσει τον κόσμο των ανθρώπων, να μυρίσει άρωμα γυναικείο, και μόνο τότε θα μπορούσε να επιλέξει τον δρόμο του ασκητή. Γι' αυτόν τον λόγο θα τον έστελνε στη Μονή Ροζινού, μετόχι της Μονής Ιβήρων από την εποχή του σουλτάνου Μωάμεθ Γ', στους πρόποδες του όρους Πιρίν. Το μέρος ήταν ορεινό κι απόμερο, παλιός τόπος εξορίας, μακριά από τις ηδονές των πόλεων που βρέχονται από τη θάλασσα. Δεν ήταν όμως απομονωμένο, το μοναστήρι είχε ανοιχτές τις πόρτες του στους λαϊκούς. Άντρες και γυναίκες το επισκέπτονταν, συμμετείχαν στις μεγάλες γιορτές, ακόμα και οι μοναχοί κατέβαιναν στο Μελένικο για τις προμήθειές τους. Ήταν ο ιδανικός τρόπος για να έρθει σε επαφή με την κοσμική ζωή ο Λάζαρος χωρίς να απομακρυνθεί από τη μοναστική, που ήταν και η μόνη την οποία γνώριζε. Στο κάτω κάτω της γραφής, οι καλόγεροι της Μονής Ροζινού ήταν κατά κάποιον τρόπο μακρινοί του συγγενείς, ορισμένοι από αυτούς τον είχαν πάρει στην αγκαλιά τους νεογέννητο.

Ο ηγούμενος έβλεπε τον Λάζαρο σαστισμένο να κοιτάζει το είδωλό του, ανίδεος για το πώς έπρεπε να φερθεί. Ο γέροντας τράβηξε τον καθρέφτη, τον γύρισε ανάποδα και τον ακούμπησε δίπλα στο τραπέζι. Αυτό το αντικείμενο της ανθρώπινης μεταοδοξίας δεν έπρεπε να βρίσκεται εκεί. Πήρε τα χέρια του νεαρού μέσα στις φούχτες του, αν και συνήθως απέφευγε τη σωματική επαφή. Ήξερε όμως πως εκείνη τη στιγμή έπρεπε να του χαρίσει μια στάλα πατρικής ή μητρικής στοργής, από αυτή που δεν είχε γνωρίσει ποτέ.

«Λάζαρε», του είπε με φωνή απαλή. «Είδες τον εαυτό σου στον καθρέφτη. Δεν αντίκρισες ένα παιδί αλλά έναν νεαρό

άντρα. Μεγάλωσες. Αν και δε θα ήθελα να σε αποχωριστώ, ούτε εγώ ούτε κανείς από τους αδελφούς μας, είναι υποχρέωσή μου να σε στείλω στο μετόχι της μονής στο Μελένικο. Πρέπει να συναναστραφείς τους ανθρώπους, να δεις από κοντά άντρες και γυναίκες, να μιλήσεις μαζί τους. Να κυκλοφορήσεις έξω από τα στενά όρια της χερσονήσου, να περπατήσεις στους δρόμους μιας πόλης».

Ο Λάζαρος άνοιξε διάπλατα τα μάτια του, φανερά ταραγμένος. Η πλήρης ακινησία των χαρακτηριστικών του φάνερωνε τον τρόπο του μπροστά στο μέλλον που του επιφύλασσε ο γέροντάς του.

«Μη φοβάσαι, παιδί μου. Δεν πρέπει να δείχνεις φόβο απέναντι στη ζωή. Είναι το θέλημα του Κυρίου μας. Είναι μετόχι της μονής μας, πολλοί από τους μοναχούς που θα συναντήσεις εκεί ήταν εδώ τη μέρα που σε βρήκαμε. Το Μελένικο είναι πόλη χριστιανική, οι μουσουλμάνοι σχεδόν δεν την πλησιάζουν. Είναι καλά προστατευμένη. Κρατάει αιώνες τη βυζαντινή κληρονομιά της. Τα βουνά και οι κάτοικοί της φύλαξαν την ελληνικότητά της. Η Μονή Ροζινού και κατ' επέκταση το Μελένικο είναι το πιο ασφαλές μέρος για να γνωρίσεις τον κόσμο».

«Δε θέλω να γνωρίσω τον κόσμο...» ψέλλισε ο Λάζαρος. «Θέλω να βρίσκομαι κοντά στον Θεό. Ο μόνος δρόμος που θέλω να ακολουθήσω είναι ο δρόμος Του...»

Τα μάτια του ηγούμενου υγράνθηκαν. Τράβηξε το βλέμμα του από τον προστατευόμενό του και κοίταξε μέσα από το παράθυρο, μακριά, πέρα από τη θάλασσα, σαν να γυρνούσε στο παρελθόν του.

«Ο δρόμος του μοναχού είναι ο δύσκολος δρόμος της στέγησης και της συνεχούς δοκιμασίας για να μπορέσει ο άνθρω-

πος να πλησιάσει τον Θεό. Για σένα, αντίθετα, είναι ο εύκολος δρόμος γιατί πάνω σ' αυτόν έμαθες να βαδίζεις. Δε σου είναι δύσκολα μήτε η νηστεία μήτε το πρωινό ξύπνημα μήτε τα τρύπια ποδήματα μήτε το τραχύ ράσο. Εάν πραγματικά επιθυμείς να συναντήσεις τον Θεό, πρέπει να δοκιμαστείς. Να βγεις στον κόσμο, να γνωρίσεις την αμαρτία από κοντά, να νιώσεις τον πειρασμό να πολιορκεί το σώμα, το μυαλό και την ψυχή σου, και τότε ν' αποφασίσεις, ή μάλλον ν' αποφασίσει ο Κύριος εάν θα σε καλέσει ν' ακολουθήσεις τον δρόμο του. Είναι καθήκον σου να επιλέξεις: λαϊκός, ιερέας ή μοναχός; Όμως, για να μπορέσεις να το κάνεις αυτό, πρέπει να βρεθείς στο σταυροδρόμι...»

Δεν κατάλαβε πολλά από τα λόγια του ηγούμενου εκείνη τη μέρα. Δε συμφωνούσε μαζί του, όμως υπάκουσε, όπως έκανε πάντα. Με μόνες του αποσκευές το αντερί του, το κοσμποσκοίνι του και το προσευχητάρι του, έφτασε στο μετόχι της μονής. Δεν ήταν πως δεν τον υποδέχτηκαν θερμά οι μοναχοί, όμως, από τη στιγμή που πάτησε το πόδι του εκεί, αισθανόταν μόνος, σαν η παρουσία του Θεού να τον είχε εγκαταλείψει. Το κελί του του φαινόταν κρύο, αυστηρό, κι ας ήταν όμοιο μ' εκείνο που είχε στην Ιβήρων. Οι προσευχές δεν ημέρευαν την ανταριασμένη του ψυχή κι ίσως γι' αυτό δεν έψαλλε δυνατά, μα ίσα που μουρμούριζε τα λόγια μέσα από το μισάνοιχτό του στόμα.

Τη Μονή Ροζινού την επισκέπτονταν συχνά άντρες και γυναίκες. Οι μοναχοί ήταν λίγοι, δεν αρκούσαν, δυο υπηρέτριες βοηθούσαν στις καθημερινές εργασίες. Υπήρχε ακόμα μια διάχυτη ανησυχία, μια αγωνία που ο Λάζαρος δεν μπορούσε να κατανοήσει. Οι μοναχοί έτρεμαν τους εξαρχικούς, φοβόνταν μήπως το μοναστήρι πέσει στα χέρια τους κι ακουστεί το Ευαγγέλιο στα βουλγάρικα. Δεν ήταν πόλεμος, ήταν όμως αγώνας, και

οι εχθροί ήταν πολλοί. Όλη αυτή η αναταραχή δεν τον άφηνε να ηρεμήσει.

Το άλογο ρουθούνισε ανυπόμονα κι έβγαλε τον Λάζαρο από τις αναμνήσεις του. Πάλι ο νους του ταξίδευε μακριά κι αυτό το ταξίδι γέμιζε την καρδιά του πόνο και νοσταλγία. Έβγαλε από την τσέπη του ένα ξερό σύκο που κουβαλούσε πάντα πάνω του στις μεγάλες νηστείες. Χάιδεψε το άλογο, του χάρισε το σύκο του κι ύστερα απομακρύνθηκε αθόρυβα, πράγμα παράδοξο για εκείνον. Ανέβηκε τα σκαλιά που οδηγούσαν στο ξύλινο χαγιάτι, εκεί όπου βρισκονταν τα κελιά των μοναχών. Αψήφησε το κρύο, κάθισε στο πεζούλι και χάζεψε τον ορίζοντα.

Όμως ορίζοντας δεν υπήρχε. Έπρεπε να σηκώσει το κεφάλι του ψηλά, να πονέσει ο λαιμός του για να αντικρίσει τον ουρανό. Βράχοι, βράχοι ψηλοί κι απόκρημνοι, με κορφές που έμοιαζαν με λεπίδια μαχαιριού. Το χιόνι δεν μπορούσε να καλύψει την αγριάδα του τοπίου. Βουνά, βουνά πελώρια, που άγγιζαν τα σύννεφα, αγκαλιασμένα μεταξύ τους σαν χορευτές σε κυκλικό χορό που δεν άφηναν κανέναν άλλον να εισχωρήσει. Το βλέμμα του το εμπόδιζαν πάντα τα βουνά. Ποτέ δεν μπορούσε να κοιτάξει πέρα από αυτά. Τότε άφηνε τη φαντασία του ελεύθερη. Σκεφτόταν πως πίσω τους βρισκόταν η δημοσιά κι ύστερα η θάλασσα, το πέλαγος, το κύμα που έσκαγε στις ακτές του Αγίου Όρους. Η θάλασσα που δεν είχε όρια, που δεν ύψωνε τείχη, που τίποτα δεν άφηνε κρυφό. Εδώ στο ίδιο σημείο στεκόταν πάντα ακίνητος κι αμίλητος, σίγουρος πως κανείς δε θα τον ενοχλούσε. Οι υπόλοιποι μοναχοί σέβονταν τις μακριές σιωπές του, στην αρχή κάποιοι είχαν πιστέψει πως ήταν μουγγός.

Όμως και πάλι η σκέψη του ξεστράτισε. Ο γέροντας του είχε μιλήσει για τους πειρασμούς της σάρκας, για τις κόρες της

Εύας, που κουβαλούσαν ακόμη επάνω τους τον σπόρο της αμαρτίας. Σε κάθε ξεστράτισμα του νου θα έπρεπε να λέει πάντα την ευχή, ξανά και ξανά, αδιάκοπα, μέχρι να ηρεμήσει το μυαλό του. Ο Λάζαρος είχε συναντήσει πολλές γυναίκες στη διαδρομή από τη Μονή Ιβήρων στη Μονή Ροζινού. Χριστιανές και μουσουλμάνες, Τσιγγάνες και Οβριές, αγρότισσες κι αρχόντισσες, νέες και γριές. Τις κοιτούσε όλες με περιέργεια, μικρά κορίτσια, μάνες με μωρά στην αγκαλιά, ηλικιωμένες με ζαρωμένα χείλη. Αν και κοκκίνιζε ασυναίσθητα όταν του απηύθυναν τον λόγο ή όταν τις καλησπέριζε για να ανταποδώσει τον χαιρετισμό τους, δεν είχε διακρίνει κανένα άγγιγμα του Σατανά στη μορφή τους. Δεν τον σκανδάλιζαν τα ξέσκεπα μαλλιά τους, ούτε το στήθος τους που ασφυκτιούσε κάτω από φόρεμα στενό. Όλες αυτές ήταν γυναίκες απλές, πλασμένες από χώμα και νερό. Γήινες.

Η Θεοφανώ όμως ήταν πλάσμα αιθέριο. Μπορεί η σκέψη του να ήταν αμαρτωλή, όμως ήταν σίγουρος πως υπήρχε ένα θεϊκό άγγιγμα, μια θεϊκή ανάσα επάνω της. Από τη μέρα που την πρωτοαντίκρισε, ακολουθούσε τα μοναστικά του καθήκοντα μηχανικά, μετρώντας την εναλλαγή των μερόνυχτων μέχρι την επόμενη φορά που θα άκουγε το χαρακτηριστικό χτύπημα στην πόρτα της μονής και θα έτρεχε να της ανοίξει. Κι εκείνη του έδινε το άλογό της να πάει να το ξεδιψάσει κι έμπαινε μες στην εκκλησιά δίχως ν' ανάψει κερί, δίχως να σταυροκοπηθεί, προχωρούσε προς την Ωραία Πύλη και στεκόταν μπροστά στην αγία με την κομμένη μύτη. Μήτε γονάτιζε μήτε προσευχόταν, μόνο καθόταν αντίκρου της και της μιλούσε σαν ίση προς ίση.

Περίεργο μοναστήρι, αλήθεια, άγριο, τρομακτικό, με αγίους που δε σε καθησύχαζαν αλλά έφερναν επιφάσεις στον ύπνο σου.

Διάβαινες το κατώφλι και σε υποδέχονταν σκηνές ζοφερές, άγρια βασανιστήρια και τιμωρίες κατά τη Δευτέρα Παρουσία. Στον τοίχο αριστερά από το Ιερό, ο άγιος Χριστόφορος με κεφάλι σκύλου, ο *Κυνοκέφαλος*, όπως έλεγε ο ηγούμενος, ο σκυλομούρης, όπως τον αποκαλούσαν οι γυναίκες που καθάριζαν και δε φοβούνταν την οργή του, και παραδίπλα η εικόνα μιας αγίας χωρής όνομα, με λαμπρό φωτοστέφανο και ασημένα μύτη.

Το βλέμμα του Λάζαρου παρέμενε καρφωμένο στα βουνά απέναντί του. Όμως η σκέψη του σήμερα αδυνατούσε να ταξιδέψει μακριά, όσο κι αν προσπαθούσε. Τα βουνά τον εμπόδιζαν. Έκλεισε τα μάτια του. Ίσως οι εικόνες που είχε αφήσει στη Μονή Ιβήρων, το περιβόλι, ο πύργος, ο αρσανάς, η λιγοστή αμμούδα, να έρχονταν μπροστά του.

Δεν την άκουσε να πλησιάζει, δεν την είδε που κάθισε δίπλα του. Αισθάνθηκε όμως το λεπτό της άρωμα, ίσα που εισχώρησε στα ρουθούνια του. Κάλυψε, θαρρείς, τη μυρωδιά του θυμιάματος που τόσα χρόνια είχε ποτίσει το κορμί και το ένδυμά του. Άνοιξε τα μάτια του.

Δεν τόλμησε να γυρίσει προς το μέρος της. Φοβήθηκε πως εκείνη θα αντιλαμβανόταν τη μάχη που μαινόταν μέσα του. Κάθισαν κι οι δυο ακίνητοι, αμίλητοι, να κοιτάνε τα βουνά.

«Μίλησέ μου για τη θάλασσα...» έσπασε η κοπέλα τη σιωπή.

Μελένικο, αρχές του εικοστού αιώνα. Ένας τόπος εξορίας, ξεχασμένος από θεούς και ανθρώπους, σε μια εποχή όπου Έλληνες, Βούλγαροι και Τούρκοι μάχονται άγρια μεταξύ τους.

Ένας κομιτατζής, ένας καλόγερος κι ένας έμπορος από τη Βιέννη διεκδικούν την καρδιά της ίδιας γυναίκας. Είναι η Θεοφανώ, με τη βυζαντινή καταγωγή, σκληροτράχηλη και σαγηνευτική όπως ο τόπος που τη γέννησε. Άνθρωποι δυνατοί που μεγαλούργησαν και προσπαθούν να αντισταθούν στη μοίρα που άλλοι έχουν χαράξει για εκείνους. Μια μοίρα σημαδεμένη από το κόκκινο του κρασιού, του αίματος και της αμαρτίας.
Κόκκινο της πορφύρας.

*Ένα βιβλίο για έναν τόπο ανυπότακτο και
για μια αδάμαστη γενιά σε σκοτεινούς καιρούς.
Με φόντο ιστορικά γεγονότα που έρχονται
να μας θυμίσουν πως οι άνθρωποι γίνονται
ήρωες παρά τη θέλησή τους.*

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-3781-1

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 25212

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η